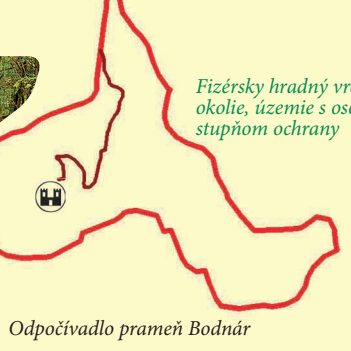
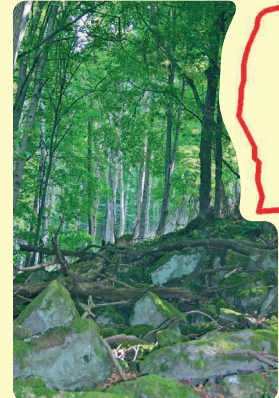
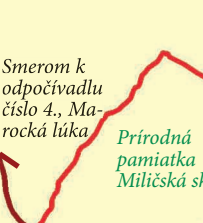

Pohraničný náučný chodník sa začína na slovensko-maďarskej hranici od odpočívadla č. 19. Lúka Oláh je na maďarskej strane osobitne chránené územie. Na slovenskej strane prechádza cez Vlašské lúky, ktoré sú zalesnené pasienky, niekdajšie rúbanisko. Neskôr náučný chodník prechádza chránenou prírodnou rezerváciou Marocká hoľa. Pod Suchou horou dôjde k odpočívadlu číslo 5. pod vrchom Nyerges, alebo Suchá hora. Odtiaľto sa dostane po asfaltovej ceste k odpočívadlu číslo 6. Malý Milič (SK), od ktorého sa smerom na sever nachádza národná prírodná rezervácia Malý Milič (SK). Náučný chodník od odpočívadla č. 6. prechádza cez porasty obhospodarované obnovným rubom a dôjde k odpočívadlu č. 8. na vrchu Malý Milič (HU), kde sa nachádza ornitologická postriežka. Chodník ďalej pokračuje v hraničnom pásme a dôjde k odpočívadlu č. 7., kde sa dostane k prírodnej pamiatke Miličská skala.

Náučný chodník sa potom vráti na územie Slovenska, prejde prírodnou rezerváciou Veľký Milič a vychádza pri polovníckej chate Kopaszka. Od nej sa spúšťa smerom dole a dôjde k cyklistickej trase, ktorá vedie k jazeru Izra. Náučný chodník tu pokračuje po cyklistickej trase. Po 680-tých metroch z nej zide smerom na juh po červenej a naturparkovej značke, dotknúc sa prírodnej rezervácie Malá Izra a dostane sa k odpočívadlu č. 15. Bodnár prameň. Náučný chodník potom prejde cez štátnu hranicu, opustí cyklistické odpočívadlo a dostane sa k odpočívadlu č. 14., Tilalmas. Toto miesto je zároveň konečnou zastávkou náučného chodníka a je výhľadovým bodom na osobitne chránené územie Maďarska, vrch Tolvaj a na južný vrchol skaly Solyom.

- Legenda:**
- odpočívadlo
 - náučný chodník
 - územia s osobitným stupňom ochrany v Maďarsku, respektíve chránené územia územia národného významu na Slovensku.
 - asfaltová cesta
 - spevnená cesta, zemná cesta
 - štátna hranica (Maďarsko-Slovensko)
 - turistická sieť a náučný chodník
 - prírodného parku Veľký Milič

NATURPARK VEĽKÝ MILIČ
 - svet zachovaných hodnôt -

SPOLNÁ VLASTNÍKOV LESOV VO FIZÉRI

LESYSR
 s.p. Banská Bystrica

ÉSZAKERDŐ Zrt.
 Les je dedičstvom našich vnukov!

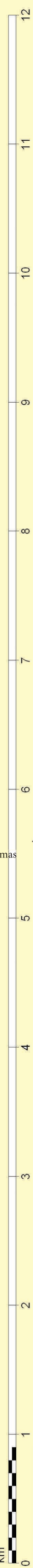
POHRANIČNÝ NÁUČNÝ CHODNÍK

Dĺžka: 11.014 m
 Najväčší výškový rozdiel: 506 m

Základom rozvojového programu ekoturistiky pre Naturpark Veľký Milič, ktorý bol založený v roku 2003 je realizačný plán z roku 2004.

Solyom-bérc a vrch Tolvaj

Popis náučného chodníka:

Východiskový bod náučného chodníka sa nachádza na maďarskej strane. Je to odpočívadlo č. 19, **luky Oláh (Vlaské)**, oblasť s osobitným stupňom ochrany. V histórii obhospodarovania týchto luk bolo charakteristické, že ich pravidelne kosili v prvej polovici júla. Takto vznikli suché kosené luky s kostravou červeňou, typické pre východné Karpaty. Charakteristické pre ich botanické zloženie je výskyt botanických rarít medzi dvojkličnolistými kvitnúcimi rastlinami, ale aj výskyt orchideovitých druhov. Fauna sa vyznačuje výskytom zriedkavých druhov denných motýľov a kvetových tesárikov. Niekdajšia hojnosť výskytu jedincov flóry a fauny dnes už značne pomizla.

Naša cesta pokračuje po **prírodnej rezervácii Marocká hoľa**. Územie sa nachádza na južných stráňach Slánskeho pohoria v nadmorskej výške 610 – 805 metrov. Rozprestiera sa na západných častiach Suchej hory, s rozlohou 64 hektárov.

Na prevažnej časti jej plochy sú typickými lesnými porastami bučiny zmiešané s jaseňom. Dub zimný je najcharakteristickejšou drevinou na severnom skalinatom hrebene územia. Takisto tu nájdeme vitálne dubovo-bukové lesné spoločenstvá.

900
890
880
870
860
850
840
830
820
810
800
790
780
770
760
750
740
730
720
710
700
690
680
670
660
650
640
630
620
610
600
590
580
570

19. Luky Oláh (Vlaské)

200

400

600

800

1000

1200

1400

1600

1800

2000

2200

2400

2600

2800

3000

3200

3400

3600

3800

4000

4200

4400

4600

4800

5000

5200

5400

5600

5800

6000

Výhled smerom na slanské sedlo

8. Odbočka smerom na Veľký Milič (HU)

Obdôčka smerom na Veľký Milič (HU)

6. Milič (SK)

Rys ostrovid sa vyskytuje v lesoch Zemplína

Pokračujeme ďalej v smere štátnej prírodnej rezervácie Veľký Milič. Po ceste nájdeme odbočku s alternatívnym výstupom na Veľký Milič (896 m). Prejdeme cez bukový porast obhospodarovaný obnovným rubom a dostaneme sa na vrchol Malého Miliča (HU). Tieto porasty sa obnovujú prirodzene a vyznačujú sa značnými plošnými rezervami, pričom dokonale zachovávajú genotyp spoločenstva. Tento spôsob hospodárenia umožňuje masovo obnoviť genóm porastu a zároveň udržať genetickú rozmanitosť. Vzhľadom na to, že buk (*Fagus sylvatica* L.) ustupuje zo spodných častí Karpatskej kotliny, spôsob obnovy lesov obnovným rubom napomáha zachovať geneticky prispôsobené porasty.

Z ornitologickej postrižky na vrchole Malého Miliča (891 m) máme krásny výhľad v smere Beskyd a na trebišovskú kotlinu. V roku 1990 sa stala Miličská skala prírodnou pamiatkou na rozlohe 11,6 hektárov. Na toto miesto sa dostaneme z vrchu Veľký Milič. Skala je vlastne tok lávy, ktorá si zachovala po stuhnutí podobu. Svojské a nerušené biotopy vytvárajú dobré životné podmienky pre vtáky – najmä dravce, ale aj pre sovy a spevavé

vtáky. Na severne položených stranách Miličskej skaly môžeme pozorovať lesodynamické procesy.

Do roku 1950 na vrchu Veľký Milič stála rozhladňa. Podľa spomienok grófy Károly Istvanné z roku 1930 vieme, že pomocou ďalekohľadu sa dali pozorovať štíty Tatier, Fatry a Mátry. Na základe týchto faktov sa plánuje na maďarskej strane výstavba rozhladne Arpád.

Vrátime sa na slovenskú stranu Veľkého Miliča, kde na približne 68 hektárovkej ploche štátnej prírodnej rezervácie nájdeme najvýznamnejšie objekty jednotlivých lesných spoločenstiev. Základy masivu tvoria horniny typické pre južné časti Slánskych vrchov, akými sú andezity a dacity. V týchto výškových zónach sú hlavnými lesnými spoločenstvami dubové bučiny, popri ktorých tu nájdeme aj lipové a javorové porasty. Na skalách sa vytvárajú svojrázne rastlinné spoločenstvá, na sutiach javorové porasty, ktoré sa na Slovensku radia medzi najcharakteristickejšie pre oblasti s najjužnejšou polohou.

Náš chodník vyjde pri poľovníckej chate Kopszka, odkiaľ je výhľad na východné časti Slánskych vrchov. Od chaty sa spúšťame smerom dole, na cyklistickú trasu, ktorá vedie v smere jazera Izra. Po 680-tych metroch z cyklistickej trasy zídeme dole smerom na juh, po červenej a naturpakovkej značke, a pokračujeme smerom na prírodnú rezerváciu Malá Izra.

V údolí Miliča sa nachádza Malá Izra a jazero Izra, ktoré vznikli v trérenných depresiách súvislých lesných porastov. Návštevníci si mnohokrát milia jazeru Malá Izra s blízkym trasoviskom, ktoré sa nachádza na križovatke žltého a červeného zánčenia. Napriek tomu, že na tabuli nájdeme pomenovanie Malá Izra, rezervácia sa nachádza asi 300 metrov ďalej, pri turistickom chodníku s červeným značením, ktorý vedie smerom na západ, na Milič.

Prameň potoka prírodnej rezervácie Malá Izra sa nachádza v Slánskych vrchoch, vo výške 560 metrov. Odtok je smerom na východ. Zosuv pôdy a takto vytvorený terenný zátaras, vytvoril na hornom úseku potoka jazeru Malá Izra, ktoré spadá do správy obce Slanská Huta. Momentálne spadá pod ochranu. Od roku 1988 je prírodnou rezerváciou. Rozloha jazera je 0,77 hektára. Keďže sa nachádza v lesnom výklenku, slnko naň nikdy nesvieti. Stále nánosy pretvárajú jazeru na trasovisko.

Napriek vysokej polohe jazera Malá Izra (526 m), nájdeme okolo neho lesné spoločenstvá jeľše.

Obdôčka smerom na odpočívadlo číslo 17, Veľké drevo

Obdôčka smerom na Slanskú Hutu

Mladá divá sviňa

Na území nájdeme niekoľko typických, cenných druhov flóry typickej pre močaristé biotopy. Tieto pomery spôsobili, že okolie jazera osídili vodumilné druhy fauny. Pokračujeme smerom na východ, po červenej značke v bučinách, kde nájdeme odpočívadlo č. 14., **prameň Bodnár**. Hojnosť výmladkov jeľše lepkej na lúke pod horárňou svedčí o tom, že v pôde sa nachádzajú ilovité, nepremokavé vrstvy. V pahorkatinných oblastiach sa viaže k pôde mokryn s čerstvou kapilárnou vodou.

Pri hraničnom prechode sa nachádza odpočívadlo pre cyklistov. Ďalej pokračujeme cestou v smere k odpočívadlu č.14., **Tilalmas**, odkiaľ pozorujeme **osobitne chránenú oblasť vrch Tolvaj** a južným smerom vrch Sóljomkő. Prevažujúca vulkanická forma kolidiny Pusztafalu sú strmé lávové chrámy. Toto je najtypickejšie pre vrch Tolvaj a vrch Sóljom-bérc. Pri spropécnej činnosti sa z magmatických komôr vyvierajúca hustá láva dosiahla povrch, no nevytváčila prudý lávy, ale vsiakla do sedimentov a do tufty. Tieto nadvihla a stuhla. Pre komplex biotopov tohto územia je charakteristické, že na čoraz strmších svahoch týchto vrchov súvislé lesné porasty ako hrabovité dubiny, hrabové bučiny, skalinaté lesy, začínajú rednúť a prenechávajú miesto kalcifóbnym dubinám rastúcim na extrémne kyslých horninách. Takto sú typické na teplejších, južne exponovaných stranách suchomilné druhy znášajúce kyslosť, kým na severnej strane prevládajú vlhkomilné a vyslovene kyslomilné druhy. Na vystupujúcich útesoch sa nachádzajú u nás jedinečné spoločenstvá silikátových skalnatých lesov. Ďalšie porasty lesných spoločenstiev sú typické pre južne exponované skaly vulkanickej oblasti severných Karpát.

Obdôčka smerom na odpočívadlo číslo 16, Jazero Bodnár

V rámci cezhraničnej spolupráce naturparku vydané:
Obec Slanec
Hlavná 55/114, SK 044 17 Slanec
www.slanec.sk

Obec Füzér
H-3996 Füzér, Rákóczi u. 2.
www.infomilic.eu

Podporilo:

Program cezhraničnej spolupráce
Maďarská republika-Slovenská rep
2007-2013

Fotografie:
Dr. Laszlo Nyári
Mária Vida
Ing. Jozef Bela
starosta obce Slanec
Kontrasz Design s.r.o.

Odborní experti:
Dr. Laszlo Nyári
Kontrasz Design s.r.o.
HUSK/0901/2.2.1/01.12.

Náklad:
5.000 kusov
2012

www.husk.sk.eu

Budujeme partnerstvá
Európska únia
Európsky fond regionálneho rozvoja

Obsah tejto publikácie nemôže vyjadrovať
oficiálne stanoviská Európskej únie.